

3 april 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Nogmaals: Toelatingsvoorwaarden hbo onder de loep na de wettelijke aanpassingen van een paar jaren geleden... wat is ervan terechtgekomen... en (tot nu toe nog) niet...

1 Inleiding

Een waarschuwing vooraf: Dit is een nieuwsbrief voor liefhebbers, bezig met juridische zaken en tevens betrokken bij het beleid rond de 'nadere vooropleidingseisen' voor het hoger onderwijs. Alle anderen mogen ook alles samen met ons gaan afpellen want het is toch wel een heel bijzonder onderwerp, de wijze waarop het hbo en wo met de formulering van die eisen omgaan.

Een aantal weken geleden hebben we uitgebreid aandacht hieraan besteed, om te laten zien dat hetgeen in de wet staat over het formuleren van de nadere vooropleidingseisen, dusdanig vreemd en kronkelig is dat het gewoonweg niet kan leiden tot een werkbaar geheel. Er is door ons daarbij een analyse van het wetsartikel gepleegd, met raadpleging van allerlei aanvullende regelingen, zoals de Regeling Aanmelding en toelating Hoger Onderwijs, de Ratho dus.

Bij de reacties die binnenkwamen, zat ook een uitgebreide toelichting op hoe binnen de Vereniging Hogescholen (VH) - en dan specifiek in juridische zin - dit artikel is uitgelegd en gebruikt. Dan gaat het toch om een wat andere insteek dan die van ons. Prima, want alles bij elkaar is het zodanig interessant genoeg dat we hebben besloten om nogmaals dit alles aan de orde te stellen, met als uitgangspunt dat onze uitleg toch best heel aardig klopte – al zeggen we het zelf.

Maar het betekent ook weer dat OCW moet worden opgeroepen naar het artikel te gaan kijken. Dat is vooral nodig omdat het hbo-standpunt mede is gebaseerd op de toelichting die in 2021 op het wetsvoorstel is gegeven. Bovendien is die tekst voor meerdere uitleggen mogelijk, en ja hoor, dat blijkt dus nu wel in de praktijk.

2 Waarom draait het ook alweer?

Per 1 januari 2022 werd het in de wet mogelijk gemaakt om als hogeschool bij het stellen van de nadere vooropleidingseisen (profielen, aanvullende vakken) af te gaan wijken van hetgeen landelijk met elkaar als betrokken instellingen voor een opleiding (Ad, Bachelor) wordt gebruikt. Dat was tot 2022 niet mogelijk, vanwege het moeten hebben van een eensluidende en gezamenlijke afspraak.

Tevens werd er voor het symbool # dat bij een profiel kan worden vermeld een andere uitleg gegeven nl. dat het in plaats van 'geen mogelijkheid tot toelating' kan worden uitgelegd als 'de hogeschool kan zelf bepalen hoe er toch kan worden voldaan aan de nadere vooropleidingseisen'.

2.1 Minder of meer vakken eisen op basis van de WHW – per hogeschool

In het geval van een eigen mening, bijvoorbeeld gebaseerd op het hanteren van toch wel een specifieke insteek als het gaat om de inhoud en de vormgeving van een opleiding, hebben wij gesteld dat een letterlijke interpretatie van artikel 7.25 van de WHW leidt tot het mogen stellen door een hogeschool van minder zware eisen bij een profiel (dus bijvoorbeeld 'na+sk' wordt alleen 'sk') maar ook van zwaardere ('wi' wordt 'wi+bio'). Dat kan in principe als zodanig gelden voor alle vier profielen, bij een dergelijke aanpassing door een hogeschool voor de betreffende opleiding. Dit heeft bovendien gevolgen voor de ingangsdatum van die aanpassing, maar die zijn er ook als de hogeschool later toch op haar schreden terugkeert en van het hanteren van minder eisen weer plaatsneemt in de schoot van het landelijk opleidingsoverleg – maar dan met gevolgen voor het moment dat een havo- of vwo-leerling een profielkeuze maakt.

Voor het (jaarlijks) vaststellen van de Ratho zou het inhouden dat in principe de volgende procedure door elk landelijk opleidingsoverleg (Ad dan wel Bachelor) in gang kan worden gezet:

- Elke hogeschool bepaalt voor zichzelf wat bij elk profiel komt te staan:
 - * = toelaatbaar,
 - # = niet toelaatbaar – rechtstreeks, of (vakken eisen binnen en buiten het profiel) = toelaatbaar met die vakken hebben gevolgd.
- Binnen het landelijk opleidingsoverleg vindt hiervan een inventarisatie plaats, om te bezien wat men per instelling als eisen heeft geformuleerd.
- Als men voor een profiel allemaal dezelfde mening heeft, kan dit als 'landelijke eis' worden geformuleerd.
- Als voor een of meer profielen niet tot overeenstemming kan worden gekomen, worden de meest voorkomende eisen genoteerd als algemeen geldend, met daarnaast een lijst van hogescholen met hun daarvan afwijkende eisen voor elk betreffend profiel.
- Dit alles wordt naar OCW gestuurd, om daarover een oordeel te vellen. Een hogeschool mag dit allemaal zelf doen, met een bepaald formulier, waarop de redenen voor de afwijking c.q. aanpassing worden vermeld en ook op welke wijze overleg is gevoerd met de collega-instellingen die deze opleiding met die naam eveneens aanbieden; de goedkeuring van het bestuur van de VH of een ander gremium binnen de VH is derhalve formeel niet vereist.
- Mocht OCW dit voorstel accepteren – want het is de overheid die de eindverantwoordelijkheid heeft op dit punt en dus zelfstandig kan besluiten het voorstel niet over te nemen en de hogeschool om aanpassing te verzoeken - wordt in de Ratho per opleiding dit allemaal vermeld per profiel (landelijk geldend en zo niet, wat elke hogeschool als nadere vooropleidingseisen stelt).

Dit kan leiden tot een heel uitgebreide Ratho, met verschillen per opleiding en dan ook nog eens per profiel. Maar OCW moet zich nadrukkelijk realiseren dat dit de consequentie was en is van het aanpassen van de WHW, via amendementen van de Tweede Kamer om de verantwoordelijkheid bij elke hogeschool zelf te leggen op basis van een eigen instellingsprofiel, ook per opleiding.

2.2 VH en aanpak volgens het bestuur

Hetgeen hierboven als procedure wordt beschreven, is bestuurlijk binnen het hbo ook als zodanig geaccepteerd. Maar men verwacht echter, heel logisch als vereniging, dat er zo goed mogelijk dient te worden gestreefd naar landelijke 'unanimiteit' rond de nadere vooropleidingseisen.

Mocht er toch sprake zijn van 'afwijkend gedrag', bijvoorbeeld bij brede of heel divers in te richten opleidingen, dan moet alles naar het landelijk bestuur worden gestuurd. Men vraagt intern binnen het hbo om een advies. Mocht dat leiden tot het accepteren van alle of een deel van de verschillen in eisen, dan moet de hogeschool dit zelf als zodanig onderbouwd bij OCW melden. Gaat men aldaar ook akkoord, dan wordt de Ratho zodanig een stuk(je) langer, met uitzonderingen per profiel voor een bepaalde opleiding.

Wat betreft het symbool # wordt gesteld dat – zoals wij ook al hebben aangegeven – toch meer helderheid nodig is. Kan het profiel echt niet leiden tot toelaatbaarheid, dan is dat maar zo. Maar hangt het toch op een aantal vakken, neem die dan op in het Ratho, zo wordt aangeraden.

Toch willen we in dat kader erop wijzen dat het voor de hand liggende uitgangspunt van de wet is dat a.s. studenten binnen de formele kaders, dus de examenregeling voor het havo en vwo, alles moeten kunnen doen. Als er een bundel vakken wordt vereist waarbij de studielast te groot is zonder extra examenvakken te moeten doen of allerlei onderzoeken dienen te doorlopen (ook extra), moet er iets apart worden verzonnen om dit eventueel mogelijk te maken.

Dat kan door in de Ratho de gelegenheid te geven om een aparte categorie op te nemen, dus voor degenen die toch opteren voor een opleiding, met het doen van een profiel met een #. We komen er verderop op terug.

2.3 Maar... juristen in het hbo hebben toch een andere mening...

Maar nu blijkt dat in juristenland toch een andere mening rondgaat. Dat is een echt afwijkend oordeel. Op zich wel logisch omdat OCW deze mening heeft gevoed door in de toelichting op de wetwijziging een geheel eigen interpretatie van de wetwijzigingen te geven. Dat is opmerkelijk aangezien er nu juist helemaal geen aanleiding voor is als het wetsartikel goed en gewoon wordt gelezen, zoals het is bedoeld. Natuurlijk mag OCW, dus met de overheid als wetgever, z'n eigen

gang gaan, vooral als het gaat om het maken en invoeren van regelingen, maar wat men nu voor artikel 7.25 van de WHW heeft gesteld, is volgens ons behoorlijk vreemd.

Wat zeggen men in juridische zin in het hbo? Nou, het volgende, even simpel in onze woorden:

'Vanaf 1 januari 2022 mag elke hogeschool zelf bepalen welke nadere vooropleidingseisen ze willen hanteren voor hun opleidingen. Die kunnen dan in de Ratho worden opgenomen, als OCW daarmee instemt. Maar omdat er eigenlijk nog wordt verwacht dat er een landelijke regeling is, dus dat voor een opleiding elke hogeschool dezelfde nadere vooropleidingseisen hanteert, heeft het daarvan afwijken hele grote gevolgen.

Het betekent namelijk, juridisch, dat er door die hogeschool helemaal niets mag worden vereist, dus alleen maar het diploma. Kortom, het is dan 'alles of niets'.

Dat geldt dus per profiel, want daarvan zijn er vier te vinden in het havo en vwo. Mogelijk dat er dus toch nog wel sprake is van een zekere nuancering nl. dat zo'n hogeschool ook per profiel kan en mag afwijken en niet meteen bij alle vier. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat bij Profiel A landelijk staat als eis 'wi+na' en dat die hogeschool daar een '**' van maakt en dus niet alleen 'wi' om maar wat te noemen – en dat voor de andere profielen de landelijke afspraken worden gevolgd.

Dit is volledig het gevolg van allerlei onduidelijke formuleringen in de wet – en er staat ook niets over in de Ratho zelf – over hoe een hogeschool mag afwijken en of dat het voor alle profielen en vakken geldt of dat ook daarbij een zekere nuance mogelijk is. Dit staat in lid 4 van artikel 7.25:

Bij de ministeriële regeling, bedoeld in het eerste, tweede en derde lid, kan worden bepaald dat voor een bij die regeling aangewezen opleiding of groep van opleidingen het instellingsbestuur een of meer van de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in het eerste, tweede of derde lid, stelt om te kunnen worden ingeschreven.

Wat hier staat is eigenlijk overbodig aangezien in die leden waarnaar wordt verwezen, al gewoon staat dat het instellingsbestuur een keuze maakt, gelet op de profielen en vakken (overigens geldt dat niet voor het mbo, maar daar komen we later ook nog even op terug). Zie het maar als een extra mededeling, maar die kan dus best ook anders worden opgenomen in artikel 7.25.

2.3.1 Wat is dan de bron?

Het is dus OCW dat de verwarring heeft gezaaid door in de toelichting op het gewijzigde artikel 7.25 onderstaande tekst op te nemen. We hebben de relevante stukjes 'vet' gemaakt.

Wijzigingen verband houdend met het gewijzigde artikel 7.25 WHW

Voor bepaalde opleidingen in het hoger onderwijs gelden nadere vooropleidingseisen, een kandidaat moet dan een bepaald profiel of bepaalde vakken op het diploma hebben. Achterliggende gedachte hierbij is dat als studenten een juiste inhoudelijke voorkennis hebben, die aansluit op de vervolgopleiding, dit een positief effect heeft op het studiesucces. Op het moment dat de eisen werden opgenomen in de Regeling, waren ze tot 1 januari 2022 verplicht voor alle opleidingen. **Op 1 januari 2022 is in artikel 7.25 WHW opgenomen dat een instellingsbestuur zelf kan bepalen of de bij ministeriële regeling vastgestelde nadere vooropleidingseisen worden gehanteerd. Hierdoor wordt het mogelijk om als instellingsbestuur te besluiten de nadere vooropleidingseisen die landelijk zijn afgesproken voor een bepaalde opleiding volledig los te laten.** Indien een instellingsbestuur **hertoe besluit dan gelden er geen nadere vooropleidingseisen** voor de betreffende opleiding.

De angel in dit verhaal is dus dat het *mogelijk* wordt om de landelijke afspraken niet te gebruiken en dus los te laten. Dat is op zich al opmerkelijk omdat van het moeten maken en hebben van landelijke afspraken geen sprake is in de wet. Het is wel een streven, wellicht, maar elke hogeschool formuleert z'n eigen eisen en vervolgens kan worden bezien of die overeenkomen met die van de collega's die ook de betreffende opleiding aanbieden. Dus het is het nog steeds het denken vanuit de oude situatie, en het betreft niet het maken van de overstap naar hetgeen door de Tweede Kamer als zodanig was bedoeld.

Vervolgens zit de verwarring in het '*volledig loslaten*'. Een vreemde formulering omdat er nog steeds een situatie is waarbij er wel landelijke afspraken zijn maar dat er – kijkend naar de wetgeving – geen enkele reden is om meteen niet alles daarvan te gebruiken. Het gaat dus niet om zoiets

als 'loslaten' maar simpelweg om het 'afwijken' op een of meer onderdelen van hetgeen kennelijk de meerderheid van de aanbieders van de opleiding wil.

Taaltechnisch is de laatste zin ook opmerkelijk. Deze situatie moet ook weer worden gerelateerd aan het afwijken van de op een bepaalde wijze geformuleerde landelijke (gemiddelde...) nadere vooropleidingseisen. Dat wil zeggen dat de bedoeling van hetgeen hier – in een vreemde context – wordt gesteld is dat de hogeschool voor zo'n opleiding zich niet aansluit bij wat de andere instellingen zien als 'de landelijke vooropleidingseisen'. Maar het is echt verkeerd om te concluderen dat een a.s. student bij die hogeschool kan volstaan met het diploma op zich, terwijl bij de andere instellingen profielen worden benoemd, vakken worden vereist (denk weer 'wi+na', niet iets om zomaar even 'weg te poetsen'), een # zomaar een * kan worden, enz... Ja, het is dus iets anders eisen, op basis van de wet waarin staat dat het instellingsbestuur iets kan doen met de profielen en de vakken.

Bijzonder, dat is het wel. Gelukkig dat de regeling zodanig onwerkbaar is dat de Ratho op dit moment nog net als voorheen is geformuleerd.

En ook nog weer even in dat kader, zoals al eerder is aangestipt: Mocht de hogeschool die 'niets' eist met betrekking tot profielen en vakken, op haar schreden willen terugkeren en zich weer wil aansluiten bij de meerderheid – dus bij 'de landelijke eisen' – dan gaat dit pas een paar jaren later in werking. Het betreft een zgn. 'verzwaring' en daar moeten de a.s. studenten die juist naar die hogeschool willen gaan voor deze studie, daarmee al bij de profielkeuze rekening kunnen houden. Anders gezegd, de leerlingen die al in de examenfase zitten, mogen zich nog gewoon met het diploma zonder aanvullende vooropleidingseisen bij die hogeschool aanmelden. Beetje scheef, zou je zeggen, maar dit is wat de regeling voorschrijft.

3 Het symbool # - onder de loep – toch maar een voorstel?

Ja, dan het 'hekje' bij een profiel, opgenomen in de Ratho. Het was voor 2022 simpelweg het symbool voor 'helaas, geen recht op toelating' en dat wist de a.s. student dus al in de klas dat de profielkeuze moest worden gemaakt. Maar ook hierbij moest op verzoek van de TK een aanpassing plaatsvinden, om leerlingen de kans te bieden alsnog in de examenfase voor zo'n opleiding te kiezen – los van het feit dat die # er niet voor niets was neergezet, en dat het symbool er ondanks alles ook nu nog steeds staat als bewijs van een goede afweging van de kans op studentsucces door de betrokken hogescholen binnen het landelijk opleidingsoverleg.

Hier de tekst uit de toelichting op de wetswijziging voor de #, met de relevante stukken weer 'vet' gemaakt.

In bijlage A en B van de Regeling wordt gebruik gemaakt van een hekje indien een profiel geen toelatingsrecht geeft tot een bepaalde opleiding. Indien er **een hekje staat** bij een bepaald profiel voor een bepaalde opleiding, betekent het dat de kandidaat geen toelatingsrecht heeft, maar wel toelaatbaar kan zijn. **Als een kandidaat niet voldoet aan de door de instelling gehanteerde nadere vooropleidingseisen, kan de instelling de kandidaat toch inschrijven onder de voorwaarde dat de kandidaat een deficiëntieonderzoek aflegt.** Met dat onderzoek moet de kandidaat dan aantonen dat de kandidaat voldoet aan de eisen, die **overeenkomen met de nadere vooropleidingseisen.** Het instellingsbestuur bepaalt **welke eisen dat zijn.** Als een kandidaat een dergelijk onderzoek met goed gevolg afrondt, ontvangt hij een sufficiëntieverklaring en kan hij de opleiding gaan volgen bij de instelling waar de sufficiëntieverklaring is verkregen. Deze sufficiëntieverklaring is echter geen diploma en kan daarom niet worden gebruikt voor toelating tot dezelfde opleiding bij een andere instelling. In de onderhavige wijziging van de Regeling wordt ter verduidelijking de **verklaring van het hekje aangepast** van 'dit profiel geeft geen toegang tot de betreffende opleiding' naar 'dit profiel geeft geen toelatingsrecht tot de betreffende opleiding, **maar het instellingsbestuur kan bepalen dat de kandidaat die niet voldoet aan de nadere vooropleidingseisen, toch wordt ingeschreven, onder de voorwaarde dat blijkens een onderzoek wordt voldaan aan inhoudelijk daarmee vergelijkbare eisen**'.

Mooi en als zodanig een goed streven. Maar helaas, als in de Ratho alleen maar een # staat, is niet publiek bekend om welke redenen dat is gebeurd. Is het profiel op zich niet geschikt? Zijn er vakken die echt nodig zijn, maar die passen niet in het profiel zelf en ook niet de vrije ruimte? Of een combinatie daarvan?

Dus ja, waarop moet het onderzoek dan van toepassing zijn? Hoe weet een a.s. student dit vooraf, op welke wijze kan hij of zij daarvan in de examenfase van het havo of vwo kennis nemen, wat maakt het dat hij of zij de kans grijpt om ondanks het hekje te gaan vragen of het mogelijk is om aan de studie te beginnen en hoe kan men zich daarop voorbereiden als blijkt dat het om een zwaar aanvullend pakket met vakken gaat (omdat er anders geen # zou hebben gestaan)?

Er moet dus naast het eigen examenpakket worden gewerkt aan het studeren voor die extra vakken en dan ook – let op – op basis van inhoudelijk met de landelijke exameneisen overeenkomende lesstof moet worden getoetst. Dat alles is nodig alvorens aan de studie te mogen beginnen. Om even een beeld te geven: een leerling die C&M volgt moet zich in korte tijd bijvoorbeeld wiskunde, natuurkunde en scheikunde eigen maken en voor de toetsen slagen.

Nu staat er in de wet ook iets over het als hogeschool kunnen bepalen dat bepaalde deficiënties zijn toegestaan om toch te gaan studeren. Mag de opleiding zeggen: kom maar, overleg met ons (kijk even op de website hiervoor op een specifieke plek) en haal van alles maar in als je ons eerste jaar volgt? Je moet het wel extra doen, dus je verdient er geen studiepunten mee, en ja, bij andere vakken is die voorkennis toch eigenlijk wel nodig, dus?

Bovendien speelt daarbij – nogmaals – volgens ons een formele afspraak dat er niet meer kan worden vereist dan er ruimte is binnen het examenpakket en dat er dus niet van mag worden uitgegaan dat de leerling extra examenvakken moet gaan volgen – en de school is niet verplicht om daarvoor de ruimte te geven.

3.1 HBO en strategie voor het # - een lastige aanpak

Binnen het hbo heeft men landelijk ook nadrukkelijk oog voor het streven naar toegankelijkheid van het hbo. Maar het is lastig om die insteek te vertalen naar een werkend systeem als in het havo en vwo wordt gewerkt met profielen die allemaal hun eigen 'identiteit' hebben. Dit betekent simpelweg dat niet elk profiel – al dan niet met aanvullende vakken – door een leerling kan worden gebruikt om naar elke hbo-opleiding te kunnen doorstromen. Zo is het profiel 'Cultuur & Maatschappij' zo duidelijk op die onderliggende sectoren gericht dat een oversteek naar een zwaar technische opleiding alwaar vakken als wiskunde, natuurkunde en scheikunde een rol spelen gewoon onmogelijk is. Tenminste, op dat moment van de schoolloopbaan, want later kan iemand altijd nog dergelijke vakken volgen, bijvoorbeeld in het volwassenenonderwijs, en vervolgens in deeltijd een technische hbo-opleiding gaan doen – of zoiets.

Nu wordt gesteld binnen het hbo dat elke hogeschool heel scherp en eerlijk moet bezien of het # niet te snel en te gemakkelijk wordt gebruikt om de doorstroom te blokkeren. Dat houdt ook in dat goed moet worden gekeken naar de relevantie van de vakkeneisen, dus of ze wel echt nodig zijn om aan een studie te beginnen. Er is dan in dat geval geen sprake van een recht op toelating, maar er kan wellicht een constructie worden bedacht zodanig dat zo'n recht als het ware toch ontstaat.

Dat leidde tot een interessant maar wel opmerkelijk voorstel aan de kant van de VH, met twee elementen. De eerste kanttekening houdt in dat een hogeschool kijkt naar een profiel dat wel recht op toelating geeft en beziet of door een aantal daarbij passende vakken te eisen en te laten doen (misschien via deficiënties of laten doen in het eerste hbo-jaar) een leerling met dat andere profiel – dus niet het eigen profiel – kan worden binnengelaten. Maar het is vervolgens volledig terecht dat die u-bocht-constructie bestuurlijk niet echt haalbaar en klantvriendelijk wordt genoemd, mede omdat er dan ook vakken moeten worden gedaan die juist niet relevant zijn. Kortom, hoe krom wil je het hebben, om toch iemand de kans te geven om een scheve oversteek te maken...

Vervolgens wordt de oproep gedaan aan de opleidingen die veel met het symbool # werken – die dus in de technische en aanverwante sectoren zijn te vinden – om toch eens te kijken of in plaats daarvan vakken kunnen worden vermeld en daarmee de route via een 'minder geschikt profiel' toch mogelijk te maken. Zoals in de vorige paragraaf al behandeld, is het zo dat die leerlingen zwaar aan de bak moeten, vooral omdat die keuze voor zo'n opleiding alsnog in de examenfase wordt gemaakt. Vakken extra doen (hoe?), bezien hoe de toelatingsonderzoeken er uitzien (verschillend per hogeschool?), de toetsen voorbereiden en afleggen (wanneer?) en dus ook nog zorgen dat het diploma wordt behaald.

Het is dan ook absoluut geen verrassing dat in de nu geldende Ratho nog gewoon overal het hekje staat vermeld. Het zou namelijk ook inhouden dat deze hbo-opleidingen hun programma dienen

aan te passen om de aansluiting soepel te laten plaatsvinden. Bepaalde vakken alsnog weer opnemen in het eerste jaar, eenheden die daarvan gebruikmaken later in de studie plannen, goed bezien wat dit allemaal voor de opvang en begeleiding betekent... dat is een hele klus.

Kortom, prima om zo te sleutelen aan het systeem met profielen voor de havo en vwo, dat alweer vele jaren geleden is ingevoerd met als bedoeling juist meer jongeren de kans te geven door te stoten naar het hoger onderwijs, maar dan moeten ook de consequenties worden aanvaard. De toenmalige, brede vakkenpakketten zorgden voor allerlei blokkades door leerlingen vakken te laten doen die of niet nodig waren of gewoon 'te lastig waren' en dus met de profielen mooi kunnen worden weggelaten. Maar dan kan niet elke leerling vandaag de dag verlangen dat als hij of zij een of twee jaren later toch een andere mening is toegedaan, ook snel daarop valt te anticiperen. Het kan wel... maar dan zou het havo en het vwo een extra jaar moeten krijgen of dat een overbruggingsjaar wordt ingevoerd. Dat is dan mooi iets voor de 'toekomstverkenningen', met extra budgetten...

Het is ons niet bekend of binnen de hogescholen nog wel wordt nagedacht over dit alles, dus over een eigen bundel vooropleidingseisen en het al dan niet werken met de hekjes. Nu houdt men zich gewoon aan de al eerder geldende afspraken en dat lijkt ons prima. De VH zal het ook toejuichen, nemen we aan, om een gigantische wirwar aan vakkeneisen, deficiëntieregelingen en heen en weer bewegende doorstroombmogelijkheden te voorkomen.

3.2 Voorstel

Ons voorstel is eigenlijk heel simpel nl. laat de overheid, dus OCW, zich gaan buigen over artikel 7.25 en daaraan gekoppelde regelingen. Herstel hetgeen in 2021 is aangepast en zorg voor een werkbaar en realistisch geheel.

Kijk wat mogelijk is om als hogeschool bij sommige opleidingen waarvan men vindt dat die 'anders' moeten worden aangevlogen dan bij andere instellingen, in alle openheid te kunnen werken met afwijkende procedures en meer of minder eisen. Dat moet haalbaar zijn maar dan door gebruik te maken van het stellen van 'nadere vooropleidingseisen'. Die categorie is daarvoor bedacht – en zie even verderop meer...

Stel dus een expertgroep in, met mensen die weten hoe de hazen lopen bij dit soort afspraken, en laat men komen met een voorstel dat een combinatie is van wat nu als systeem wordt gebruikt en van het gebruiken van maatwerk voor bepaalde groepen a.s. studenten.

3.2.1 Het #-je

O ja, dat hekje, de # dus. Het voorstel is om dat ook door die expertgroep te laten meenemen. Zo kan er simpelweg een onderzoek plaatsvinden onder de Landelijke Opleidingsoverleggen die het betreft – dus werken met de # - om te bezien wat de redenen hiervoor zijn. Dat kan leiden tot overzichten van vakken die nodig worden geacht en waarvan de totale studielast de vrije ruimte in het havo en vwo te boven gaat. Maar er kan tevens worden bezien of het profiel met zo'n # wel echt voldoende basis biedt voor studiesucces, mede aan de hand van statistieken dienaangaande.

Toch ook nog even... ter aanvulling

In de toelichting op de meest recente wijzingen van de Ratho (augustus 2023) staan nog een paar aanvullende uitspraken die te maken hebben met de # en de aanpassingen die daarop zijn gepleegd. Ze verwijzen o.a. naar de zaken die toen bij de Internetconsultatie zijn aangedragen. OCW gebruikt onder meer als onderbouwing van het op een aantal plekken vervangen van de # door een of meer vakken die worden vereist, de aangedragen mening van de betrokken instelling(en), maar dus zonder verder onderzoek – zoals hierboven aangeraden. Tevens is niet helder gemaakt wat de relevantie is van een profiel als zodanig (dus de kern ervan en de vakken die daarbij al verplicht zijn) en de combinatie daarvan met aanvullende vakkeneisen. Het kan niet zo zijn dat alleen maar een of twee vakken de basis vormen voor 'student-succes', of dat het alleen voor bepaalde leerlijnen geldt.

'Voor zover de reacties zien op de wet of de onderdelen van de Ratho die niet onder deze wijzigingsregeling vallen, worden die niet overgenomen. Bij een integrale wijziging van de Ratho worden taalkundige verbeteringen, definities en verwijzingen meegenomen.

Met betrekking tot de nadere vooropleidingseisen voor de profielen E&M en C&M, wordt opgemerkt dat onderwijsinstellingen hebben aangegeven dat inschrijving voor de betreffende opleidingen mogelijk is voor deze profielen met de aangegeven nadere vooropleidingseisen, in tegenstelling tot het eerdere oordeel dat er in het geheel geen toelatingsrecht voor deze profielen bestond zonder deze nadere vooropleidingseisen. Onderwijsinstellingen hebben aangegeven dat er aspirant-studenten zijn die hieraan voldoen. Uit de evaluatie van

deze regeling zal voorts blijken of de bepalingen tot ongewenste of onvoorziene omstandigheden in de praktijk leiden die nopen tot aanpassing.'

'Deze wijzigingen betreffen versoepelingen van nadere vooropleidingseisen. Een aantal van deze wijzigingen ziet op het mogelijk maken van toelating van aspirant-studenten met het profiel Cultuur en Maatschappij (CM) met eventueel aanvullende vakken, zoals scheikunde. Dit profiel met eventuele aanvullingen is dan voor de betreffende opleidingen gelijkwaardig te stellen aan de profielen NT, NG en EM.

Onderwijsinstellingen geven aan dat er aspirant-studenten zijn met een uitgebreid maatschappij (EM/CM) profiel die interesse in bepaalde opleidingen hebben en waarvoor het mogelijk wordt gemaakt om met de betreffende opleiding te kunnen starten.

Daarnaast hebben onderwijsinstellingen aangegeven het in bepaalde gevallen onwenselijk te vinden nog langer onderscheid te maken en aspirant-studenten met bepaalde profielen volledig uit te sluiten, terwijl het alleen gaat om specifieke vakken. Het kan ook zo zijn dat is gebleken dat het programma van de opleiding studenten in het eerste jaar voldoende basis biedt om de kennis voor exacte vakken op het juist niveau te krijgen om de opleiding succesvol te kunnen volgen. Het komt tevens voor dat het vak, bijvoorbeeld natuurkunde, zoals gegeven op de middelbare school niet overeenkomt met de inhoud van het vak binnen de opleiding en om die reden niet meer als nadere vooropleidingseis wordt gesteld. Dit zijn allen redenen om de nadere vooropleidingseisen te versoepelen.'

3.2.2 Brede opleidingen en afstudeerrichtingen

En nog een aanvulling... Er zijn brede hbo-opleidingen, vaak ontstaan door het samenvoegen van eerdere opleidingen. Dat is o.a. gebeurd in de sectoren techniek en welzijn. Die opleidingen hadden hun eigen vooropleidingseisen en wat er nu staat, is een soort compromis. Je zou kunnen besluiten om in de Ratho ook de afstudeerrichtingen op te nemen (leerlijnen) en voor elk ervan een eigen set met nadere vooropleidingseisen op te nemen. Maar ja, het 'doolhof' zal alleen maar groter worden, ook als elke hogeschool dat ook nog eens op geheel eigen wijze invult.

Dus maar niet doen? Laat men bij een brede opleiding maar zorgen voor maatwerk in het eerste semester, met extra en aanvullende eenheden op basis van wat een student wil gaan doen, dus met een voorbereiding op afstudeerrichtingen.

4 Aanvullende vooropleidingseisen stellen – kan dus ook

Een reden die vooral wordt aangevoerd om als hogeschool te willen afwijken van wat de andere instellingen eisen, is dat er een eigen aanpak is, een bijzondere vormgeving, een specifieke pedagogische en didactische invulling of dat een a.s. student juist zou kunnen passen bij wat in een opleiding wordt aangeboden. Daarvoor is het mogelijk om 'aanvullende eisen' te stellen en via OCW in de Ratho op te laten nemen. De lijst daarvoor is in de loop der jaren aardig lang geworden, voor hotelonderwijs, sport, kunst enzovoort. Dus als een hogeschool om allerlei redenen andere type studenten wil aantrekken, dan wordt hiermee een prima opening geboden.

5 Mbo → Ad → B zonder eisen want de diploma-eis geldt onderweg nog steeds

Het gaat hierboven over het havo en vwo, maar uiteraard hebben we ook nog te maken met het mbo. Simpel, met dat elke mbo'er op niveau 4 het voor het uitkiezen heeft, uit het aanbod met Ad- en bacheloropleidingen (al daalt het aantal doorstromers heel sterk en gaat men vooral nu een Ad doen). Daarom staat in de Ratho dat er geen eisen zijn – punt. De VH en de MBO Raad zouden die wel kunnen formuleren, maar we kunnen op dit punt waarschijnlijk geen actie verwachten – om alles verder regionaal in te vullen, al kan het niet door eisen te stellen.

Opmerkelijk gevolg is wel dat een mbo'er die de Ad heeft afgerond, ook verder zonder extra eisen naar het aanvullend bachelorprogramma kan doorstromen, aangezien ze met hun mbo-diploma ook zonder meer aan die bacheloropleiding hadden mogen beginnen. Maar als een havist die bijvoorbeeld scheef naar een Ad is doorgestroomd, weer een minder inhoudelijk verwante bacheloropleiding uitkiest, moet hij of zij mogelijk wel aan de nadere vooropleidingseisen van die opleiding voldoen. Men kijkt aldaar wellicht naar het havo-profiel en de gevolgde vakken... en dan kan men komen tot het constateren van 'deficiënties'...

Het zal in de praktijk niet zo'n vaart lopen, met die ongelijke behandeling, maar dan toch. Het is iets om verder mee te nemen in de afspraken die landelijk zijn en worden gemaakt rond de doorstroom met een Ad naar een Bachelor.

6 Hoe gaat het nu in de praktijk...

Zoals gemeld is in de huidige Ratho tot nu toe in principe niets aangepast als het gaat om de consequenties van het vernieuwde artikel 7.25 van de WHW. Er lijkt weinig chocolade van te

maken, maar het artikel zorgt wel voor veel lastige misverstanden – en mogelijk ook verdeeldheid onder de hogescholen. OCW moet zich dat realiseren en vooral aantrekken.

Maar met alle aanpassingen die gaande zijn, binnen het hoger onderwijs, moet er toch wel op hele korte termijn worden gezien hoe nadere vooropleidingseisen zijn in te zetten. De wet rond de leeruitkomsten is aanvaard, met ook opties voor de voltijdse varianten. Komen daar andere eisen voor, dus dat er verschillen per variant komen? Nou, dat wordt zeer interessant.

Kortom, het zou mooi zijn geweest als alle nieuwsbrieven over de Ratho alleen maar over de aansluiting op zich zouden zijn geschreven. Het stellen van eisen heeft ook te maken met het scheppen van succesvol te doorlopen leerwegen, waarvan alle leerlingen zo gelukkig mogelijk van worden. Ook dat is een aspect van het zorgen voor toegankelijkheid...